

Kaçınılmazın hızlandırılması

Bu ülkenin bağımsız iktisatçıları, uzunca bir süredir, mevcut iktisat politikalarının sonucunun kaçınılamaz bir iktisadi kriz olduğunu yazıp çiziyorlar. Ekonomide bu yılın sonlarından itibaren küçülme eğiliminin başlayabileceğine dair işaretler de, meşhur rahip hikâyesinin tahripkâr etkilerinden önce alınmaya başlanmıştı. Dünyanın en kırılğan beşlisinin uzunca süredir en kırılğanı olmak demek, en ufak esintiden nem kapabilmek demektir zaten. Ekonomi yönetiminde dış finans çevrelerine güven vermeyen değişiklikler bile böylesine nem kapışlarına müsait bir zemin hazırlamak demektir. Hikmetinden sual olunamayan otokratın bunun farkında bile olmadığı son yönetim yapılanmasıyla bir kez daha açığa çıkmaktaydı. (Damad-ı Hazreti Şehriyarı'nın içi boş bir 'yeni ekonomik model' sunuşu sırasında TL'nin baş aşağı gitmesinin de gösterdiği gibi...). Kaldı ki, uzunca bir süredir biriken kriz tohumların yoğunluğunun bu defa 2009'un "teğet geçtiği" düşünülüp hafife alınan krizinden çok farklı olacağına dair bir teşhis birliğine de varılamadığı anlaşılmaktaydı.

Bu koşulların üzerine gelen dış politika sürtüşmeleri, kaçınılmazı hızlandırıcı ve hatta şiddetlendirici etkilerde bulundu. Ekonominin zayıflığının, yapısal sorunlarının, giderek büyüyen dışa bağımlılığının (yüksek dış borçlar, yüksek cari açıklar) getirdiği kısıtların farkında olmayan veya bunları daha önce kolayca aşmış (kolayca dış kaynak temin edebilmiş) olmanın rehavetinden kurtulamayan, gerçeklerden büyük ölçüde kopmuş bir zevatin bir de rehine politikaları üzerinden pazarlık yapmaya girişmesi işin tuzu biberi oldu. Ekonomi koşar adım bir kur-faiz-enflasyon sarmalına girdi. TL'deki değer kaybı hepsinin önüne geçti ve panik ataklarla birlikte günlük rekor kayıplarla erimeye başladı. TCMB'nın dün (13 Ağustos Pazartesi) piyasaya yerli ve yabancı para mevduat karşılıklarının azaltılması üzerinden enjekte ettiği 6 milyar dolar artı 10 milyar TL (toplamda 7,5 milyar dolar) likidite bile, gün içinde emilip bitirildi ve tekrar günün başlangıç seviyelerine döndü.

TCMB'nın son –boşa çıkan- müdahalesinin de gösterdiği gibi, yönetim artık krize karşı uygun iktisat politikası araçlarına sahip olamadığı bir dönemi başlatmış bulunmaktaydı. Üstelik TL yatırımlarından (devlet tahvili, hisse senedi, mevduat) çıkıp döviz satın alarak Türkiye'den çıkmak isteyen yabancılar olsun, açık pozisyonlarını kapatabilmek için döviz talebini arttıran özel sektör firmaları olsun, bankalardan hem döviz hem TL mevduat hesaplarını çekerek yastık altı döviz tutmaya yönelen panikteki tasarruf sahipleri olsun, herkes piyasaların fonlanmasını büyük bir açgözlülükle beklemekteydi. Demek ki uluslararası finans kapitalin iştahlarını doyurmak üzere atılacak adımlar, ekonominin müdahale araçlarının (bu arada döviz rezervlerinin) bütünüyle tüketilmesinden başka işe yaramayacaktı.

Şimdi burada bir başka saptamanın yapılmasına ihtiyaç var. İktidar cenahı, bu krizde zerre kadar sorumluluk üstlenmek istemiyor. Bunun böyle olacağını, krizin dış mahreçli bir saldırıya bağlı olarak açıklanacağını daha önceki yazılarımızda esasen öngörmüştük. Bunda şaşılacak bir yan yok. Dolayısıyla rahip Brunson olayı olmasaydı benzer bir olayın yaratılarak bahane edilmesi veya daha genel ve soyut bir “manipülasyon” imasının topluma dayatılması beklenebilirdi. Ama burada daha da aşırıya kaçmış bir psikopatik sorun var: Dış saldırı gerekçesi yerine ekonominin kötü yönetiminden dem vurulmasını “vatan hainliği” ile özdeş tutmaya yönelik bir paranoya, bir otokratik tahammülsüzlük durumu var. Bunun yol açtığı faşist baskılamalara mı yanarsınız, yoksa krize doğru teşhis konulmasının zorbalıkla engellenmesine mi? Düşünebiliyor musunuz, rejimin bir numarası dövize hücum eden sanayicileri uyarırken “Gerekirse B ve C Planlarını devreye sokarız” diye tehdit ediyor, bundan haklı olarak nem kapan piyasa oyuncularını dövizi tekrar zıplatınca, Twitter yorumcuları okkanın altına sokulmak isteniyor. Bu paranoya hali, toplumun krize milliyetçi hamasetle direnmeye zorlanması, gerçekten trajikomik bir durum. Bu durumda, Türkiye ekonomisinin bütün AKP döneminde sadece dış kaynaklarla döndürülüyor olmasının, bunun yarattığı dışa bağımlılığının artık bağımsız dış politikaları mümkün kılamadığının açığa çıkmış olmasının, buna benzer bütün sorun alanlarının artık açıkça tartışılmayacağı açık faşizm koşullarına geçiliyor demektir.

Bu dayatmalara siyasi hareketlerden olumlu yanıtlar gelmesi de gecikmedi doğrusu. Sabık “millet ittifakı”nın iki partisi, şimdiden iktidarla beraber olduklarını, Türkiye’ye karşı dış ekonomik saldırıyı birlikte püskürtmeye hazır olduklarını belirttiler. CHP ise, krize karşı birtakım önerileri 13 madde halinde sunarak, bunların sahiplenilmesi halinde iktidara destek vermeye hazır olduğunu belirtti. Her durumda, krizin iktidarın hatalı iktisat politikaları ve tükenmiş bir büyüme modelinde ısrar etmesi yüzünden çıkmış olduğuna yeterli vurgu yapmaktan kaçınmak ve dış gerginliklerde ABD’ye çatmayı tercih etmek olarak tanımlanabilecek edilgen duruşuna devam etti. Tıpkı 15 Temmuz 2015 darbe girişiminde en büyük sorumluluğu doğduran doğruya iktidarın taşıdığını ilk günden büyük bir suçlamaya dönüştüremediği gibi, şimdi de iktidarın öfkesinin kendi üzerine yönelmesinden ve kitlelere günah keçisi olarak sunulmaktan dehşetli ürktüğünü belli eder tarzda yan yollara başvuruyordu. (Gene de iktidarın hışmından tam kurtulamasa da!..)

Bu arada, daha ziyade uzun vadeli önerilerden oluşan ve pek çoğunun AKP düzeninde artık yeri olmayan 13 tavsiyenin esas olarak liyakati, denetimi, ihale düzeninin ıslahını, bütçe disiplini ve vergi adaletini, akılcı sıcak para yönetimini, TCMB bağımsızlığını, israfla mücadeleyi öne

çıkarmak gibi alanları kapsadığını gördük. Ama acil bir anti-kriz program önerisi bunlar arasında bulunmuyordu. Koşullar dayatsa bile özel sektörün dış borçlarının devlet tarafından üstlenilmesinin reddedilmesi gerektiği bunlar arasında yoktu. IMF olsun olmasın krizin yükünün geniş emekçi kitlelere bindirilmesine şiddetle karşı çıkılacağı, bu yükün sermaye sınıfına taşıtılması için ne gibi öneriler geliştirileceği tavsiye listesinde yer almıyordu. Bunlara bir de maliye politikalarında mali kural uygulaması önerisi de sonradan ekleniyordu ki, IMF'den daha fazlası beklenemezdi.

Esasen 13 önerinin yapıldığı tanıtımda CHP Genel Başkanı ile yanında duran iki etkili MYK üyesinin bürokratik geçmişlerine bakıldığında, Kemal Derviş programına olan yakınlıkları göze çarpıyordu. CHP'nin "yeni" ekonomi kadrolaşması, demek ki, sistem içi çözümlerin bir milim dışına çıkmamak üzere şekillendirilmişti.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/kacinilmazin-hizlandirilmesi-245334